



Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 11 февруари 2026 г.
(OR. en)

10576/25

Междувституционални досиета:
2025/0162 (NLE)
2025/0163 (NLE)

AELE 62
CH 28
MI 434

ЗАКОНОДАТЕЛНИ АКТОВЕ И ДРУГИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ

Относно: Споразумение между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария
относно редовната финансова вноска на Швейцария за намаляване на
икономическите и социалните различия в Европейския съюз

СПОРАЗУМЕНИЕ
МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
И КОНФЕДЕРАЦИЯ ШВЕЙЦАРИЯ
ОТНОСНО РЕДОВНАТА ФИНАНСОВА ВНОСКА НА ШВЕЙЦАРИЯ
ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ И СОЦИАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

EU/CH/COHESION/bg

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ, наричан по-нататък „Съюзът“,

и

КОНФЕДЕРАЦИЯ ШВЕЙЦАРИЯ, наричана по-нататък „Швейцария“,

наричани заедно по-нататък „договарящите страни“,

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД тесните връзки между договарящите страни;

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД широкия пакет от двустранни споразумения между договарящите страни, с който се цели стабилизирането и развитието на техните двустранни отношения, включително участието на Швейцария във вътрешния пазар;

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД в този контекст значението на действията, допринасящи за намаляване на икономическите и социалните различия в Съюза, които следва да бъдат насочени към насърчаване на непрекъснатото и балансирано укрепване на икономическите и социалните отношения между Съюза и неговите държави членки, от една страна, и Швейцария, от друга страна, като същевременно се предприемат действия в отговор на важни общи предизвикателства;

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД, че сътрудничеството между Швейцария и държавите партньори в контекста на редовната финансова вноска на Швейцария се основава на общите ценности, принципите на добро управление и общия ангажимент за нулева толерантност на корупцията и се ръководи от тях,

СЕ СПОРАЗУМЯХА ЗА СЛЕДНОТО:

ЧАСТ I

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 1

Цели

В контекста на широкия пакет от двустранни споразумения договарящите страни споделят общата цел да допринесат за намаляването на икономическите и социалните различия в Съюза. Във връзка с това редовната финансова вноска на Швейцария има за цел да се насърчава непрекъснатото и балансирано укрепване на икономическите и социалните отношения между Съюза и неговите държави членки и Швейцария, като същевременно се предприемат действия в отговор на значими общи предизвикателства.

ЧЛЕН 2

Предмет

1. С настоящото споразумение се създава правната основа за редовната финансова вноска на Швейцария с оглед на постигането на целите, определени в член 1.
2. Редовната финансова вноска на Швейцария допълва мерките на Съюза и неговите държави членки в областта на сближаването и техните действия в отговор на значими общи предизвикателства.

ЧЛЕН 3

Определения

За целите на настоящото споразумение се прилагат следните определения:

- а) „списък на инструментите“ означава следните инструменти:
- i) Споразумение между Европейската общност и нейните държави членки, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно свободното движение на хора, съставено в Люксембург на 21 юни 1999 г.;
 - ii) Споразумение между Европейската общност и Конфедерация Швейцария по въпроси на въздушния транспорт, съставено в Люксембург на 21 юни 1999 г.;
 - iii) Споразумение между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно железопътния и автомобилен превоз на стоки и пътници, съставено в Люксембург на 21 юни 1999 г.;
 - iv) Споразумение между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно търговията със селскостопански продукти, съставено в Люксембург на 21 юни 1999 г.;
 - v) Споразумение между Европейската общност и Конфедерация Швейцария за взаимно признаване по отношение на оценка на съответствие, съставено в Люксембург на 21 юни 1999 г.;

- vi) Споразумение между Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно участието на Конфедерация Швейцария в програми на Съюза;
 - vii) Споразумение между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария относно реда и условията за участието на Конфедерация Швейцария в Агенцията на Европейския съюз за космическата програма;
 - viii) Споразумение между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария относно електроенергията;
 - ix) Споразумение между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария относно здравето; и
 - x) Протокол към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно търговията със селскостопански продукти за създаване на общо пространство на безопасност на храните;
- б) „обхванат от вноса период“ означава времевата рамка, към която се отнася дадена финансова вноска от Швейцария;
- в) „период на изпълнение“ означава времевата рамка, през която трябва да се отпусне дадена финансова вноска от страна на Швейцария и да се изплатят средствата;
- г) „държава партньор“ означава държава — членка на Съюза, която ползва редовната финансова вноска на Швейцария през даден обхванат от вноса период;

- д) „държави партньори в областта на сближаването“ означава държави — членки на Съюза, чийто брутен национален доход (БНД) на глава от населението, измерен в стандарти на покупателната способност, е по-малък от 90 % от средния БНД на глава от населението в Съюза, измерен в стандарти на покупателната способност, за същия референтен период;
- е) „мярка за подкрепа“ означава програма или проект, осъществявани с подкрепата на дадена финансова вноска на Швейцария.

Продължителността на всеки период на изпълнение по буква в) е най-малко десет години.

За целите на буква д) референтният период за данните, които трябва да се използват, е същият като референтния период, използван за определяне на изпълнението на условията за допустимост от страна на държавите — членки на Съюза, по Кохезионния фонд на Съюза, приложим към началната дата на съответния обхванат от вноската период.

ЧЛЕН 4

Рамка за управление на редовната финансова вноска на Швейцария

1. Редовната финансова вноска на Швейцария се структурира на базата на последователни обхванати от вноската периоди.

Всеки обхванат от вноската период започва две години след началото на периода, обхванат от многогодишната финансова рамка на Съюза (МФР), и има продължителност, равна на броя на годините, обхванати от МФР, за която се отнася.

2. За всеки обхванат от вноската период се прилага следното:
 - а) Швейцария се ангажира с отпускането на финансовата вноската, определена въз основа на приложение I;
 - б) за целите на буква а), договарящите страни сключват правно необвързващ меморандум за разбирателство (наричан по-нататък „меморандум за разбирателство“) най-късно 12 месеца преди края на текущия обхванат от вноската период;
 - в) за целите на буква б) Съвместният комитет започва обсъждания най-късно 36 месеца преди края на този обхванат от вноската период.
3. Във всеки меморандум за разбирателство се посочват следните елементи:
 - а) размерът на финансовата вноската на Швейцария, определен въз основа на точка 1 от приложение I;
 - б) специфичните за всяка държава разпределени средства в областта на сближаването съгласно допълнение 2 към приложение I;
 - в) тематичните области за финансовата вноската на Швейцария в областта на сближаването;
 - г) случаите, в които част от дадена финансовата вноската на Швейцария ще се използва за предприемане на действия в отговор на други значими общи предизвикателства:
 - i) набелязаните значими общи предизвикателства;
 - ii) съответните тематични области на набелязаните значими общи предизвикателства;

- iii) критериите за подбор на държавите партньори, засегнати от набеязаните значими общи предизвикателства; и
 - iv) разбивката на средствата, разпределени за областта на сближаване, и на средствата, разпределени за набеязаните значими общи предизвикателства, съгласно точка 2 от приложение I;
- д) общо описание на предвиденото съдържание на специалните споразумения за отделните държави между Швейцария и държавите партньори (наричани по-нататък „специалните споразумения за отделните държави“);
- е) продължителността на периода на изпълнение съгласно член 3, буква в).
4. Ако меморандумът за разбирателство не бъде сключен в срока, посочен в параграф 2, буква б), се прилага член 16. Ако в такъв случай даден спор бъде отнесен до арбитражния съд в съответствие с член 16, параграф 2, арбитражният съд проверява дали договарящите страни са действали добросъвестно по време на обсъжданията, посочени в параграф 2, буква в), за да изпълнят ангажимента по първа алinea от същия параграф.

ЧЛЕН 5

Специални споразумения за отделните държави и допълнителни мерки за подкрепа

1. В съответствие с член 4, параграф 2, буква а) и част II и в съответствие с елементите, изложени в меморандума за разбирателство съгласно член 4, параграф 3, Швейцария сключва специални споразумения за отделните държави с държавите партньори и, ако е приложимо, подготвя допълнителни мерки за подкрепа под свое управление или под формата на вноски в съответните инструменти за финансиране.

2. В специалните споразумения за отделните държави се вземат предвид политиките на Съюза и националните стратегически рамки за инвестиции в политиката на сближаване на Съюза, одобрени от Европейската комисия (наричана по-нататък „Комисията“).

3. В специалните споразумения за отделните държави се определят по-специално, както следва:

- а) разпределението на средствата по тематични области;
- б) мерките за подкрепа;
- в) структурите за управление и контрол на договорените мерки за подкрепа;
- г) приложимите към договорените мерки за подкрепа условия;
- д) компетентните органи в съответната държава партньор; и
- е) специални правила относно процедурата и мерките, посочени в член 13, параграф 5.

4. За всеки обхванат от вноската период специфичните средства за всяка държава в областта на сближаването се предоставят официално на държавите партньори при сключването на съответните специалните споразумения за отделните държави най-късно две години след началото на обхванатия от вноската период, за който се отнасят.

5. Когато част от дадена финансова вноска на Швейцария трябва да се използва в отговор на други значими общи предизвикателства, специфичните средства за всяка държава в областта на набелязаните общи предизвикателства се предоставят официално на държавите партньори при сключването на съответните специални споразумения за отделните държави най-късно пет години след началото на обхванатия от вноската период, за който се отнасят.

6. Ако специалните споразумения за отделните държави, посочени в параграфи 4 и 5 от настоящия член, не бъдат сключени в рамките на посочените в тях срокове, се прилага член 16. Ако в такъв случай, даден спор бъде отнесен до арбитражния съд в съответствие с член 16, параграф 2, арбитражният съд проверява дали Швейцария и съответната държава партньор са действали добросъвестно по време на преговорите по специалното споразумение за отделната държава.

7. Средствата от дадена финансова вноска на Швейцария могат да се използват само до края на съответния период на изпълнение.

ЧЛЕН 6

Комуникация между Швейцария и Комисията

1. Швейцария информира Комисията за специалните споразумения за отделните държави, посочени в член 5, параграф 1, в срок от един месец след публикуването им в Официалния сборник на швейцарското федерално право.

2. Швейцария и Комисията осъществяват връзка на техническо равнище помежду си ежегодно или при необходимост по отношение на отпускането на редовната финансова вноска на Швейцария.

ЧЛЕН 7

Ставки на съфинансиране

По отношение на мерките за подкрепа, за които държавите партньори носят отговорност за изпълнението, ставките на съфинансиране на Швейцария за нейната редовна финансова вноска са същите като ставките на съфинансиране на Съюза по инструментите на политиката на сближаване на Съюза и други съответни инструменти, освен ако Швейцария и съответната държава партньор не се споразумеят за друго.

ЧЛЕН 8

Държавна помощ и обществени поръчки

Изпълнението на мерките за подкрепа е в съответствие с приложимите правила за държавната помощ и обществените поръчки.

ЧЛЕН 9

Отговорност

Отговорността на Швейцария се ограничава до предоставянето на средства в съответствие със специалните споразумения за отделните държави и допълнителни мерки за подкрепа. Във връзка с това Швейцария не поема никаква отговорност пред трети страни.

ЧЛЕН 10

Промени в членството в Съюза

1. В случай на промяна в членството в в Съюза, включваща държава, чийто БНД на глава от населението, измерен в стандарти на покупателната способност, е по-малък от 90 % от средния БНД на глава от населението в Съюза, измерен в стандарти на покупателната способност, финансовата вноска на Швейцария се коригира пропорционално от датата, на която поражда действие промяната в членството.

Референтният период за данните, които трябва да се използват, е същият като референтния период, използван за Кохезионния фонд на Съюза, приложим към началната дата на съответния обхванат от вноската период, или, ако няма такъв, последният тригодишен период, за който има налични данни.

2. Размерът на корекцията, посочена в параграф 1, се определя от договарящите страни.

ЧАСТ II

ИЗПЪЛНЕНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА

ЧЛЕН 11

Общи ценности

Изпълнението на редовната финансова вноска на Швейцария се основава на общите ценности на зачитане на правата на човека, демокрацията, принципи на правовата държава, човешкото достойнство и равенството.

ЧЛЕН 12

Управление на редовната финансова вноска на Швейцария

1. Швейцария отговаря за цялостното управление на своята редовна финансова вноска.
2. Разходите на Швейцария за управление се покриват от общия размер на съответната финансова вноска, определен в меморандума за разбирателство, посочен в член 4, параграф 2, буква б).

ЧЛЕН 13

Принципи за изпълнение

1. Специалните споразумения за отделните държави се договарят и прилагат в дух на равноправно партньорство между държавите партньори и Швейцария.
2. Държавите партньори отговарят за изпълнението на договорените мерки за подкрепа, посочени в член 5, параграф 3, буква б), като осигуряват подходящи системи за управление и контрол, за да се гарантират доброто изпълнение и управление.
3. Швейцария отговаря за изпълняваните пряко от нея допълнителни мерки за подкрепа по член 5, параграф 1, като осигурява подходящи системи за управление и контрол, за да се гарантират доброто изпълнение и управление.
4. При изпълнението на всички мерки за подкрепа се зачитат общите ценности, посочени в член 11, както и принципите на добра администрация и добро финансово управление, като се гарантират прозрачността, недискриминацията, ефективността и отчетността.

Изпълнението се основава на общия ангажимент на Швейцария и държавите партньори за борба с всички форми на корупция при изпълнението на финансовата вноска на Швейцария и включва ефективни мерки и процедури за предотвратяване, установяване и справяне с всякакви действия, които застрашават правилното използване на средствата, като се вземат предвид установените рискове.

5. В случай на нарушение на задължение, посочено в параграф 4, което засяга или има риск да засегне доброто изпълнение на конкретна мярка за подкрепа, Швейцария може, след оценка и процедура, която гарантира ефективното право на държавата партньор да бъде изслушана, да предприеме подходящи, пропорционални и ефективни мерки по отношение на съответните специфични мерки за подкрепа.

6. Швейцария може да извършва проверки съгласно своите вътрешни изисквания. За тази цел държавите партньори предоставят цялата необходима помощ, информация и документи.

7. При провеждането на одити швейцарските одитни органи надлежно отчитат принципите на единния одит и пропорционалността във връзка със степента на риска с цел да се избегне дублирането на одити и проверки на управлението на едни и същи разходи, за да се сведат до минимум разходите за проверки на управлението и одити, както и административната тежест за бенефициерите.

ЧАСТ III

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 14

Съвместен комитет

1. Създава се Съвместен комитет.

Съвместният комитет се състои от представители на договарящите страни.

2. Съвместният комитет се председателства съвместно от представител на Съюза и представител на Швейцария.
3. Съвместният комитет:
 - а) осигурява правилното действие и ефективното административно обслужване и прилагане във връзка с настоящото споразумение;
 - б) осигурява форум за взаимни консултации и непрекъснат обмен на информация между договарящите страни, по-специално с цел намиране на решение на всякакви затруднения при тълкуването или прилагането на настоящото споразумение в съответствие с член 16;
 - в) отправя препоръки към договарящите страни по въпроси, свързани с настоящото споразумение;
 - г) приема решения, когато това е предвидено в настоящото споразумение; и
 - д) упражнява всяка друга компетентност, предоставена му с настоящото споразумение.
4. При работата на Съвместния комитет се изисква консенсус.

Решенията му са задължителни за договарящите страни, които предприемат всички необходими мерки за тяхното изпълнение.

5. Съвместният комитет заседава най-малко веднъж годишно, на ротационен принцип в Брюксел и Берн, освен ако съпредседателите не решат друго. Той заседава и по искане на която и да е от договарящите страни.

Съпредседателите могат да се споразумеят заседанието на Съвместния комитет да се проведе чрез видеоконферентна или телеконферентна връзка.

6. Съвместният комитет приема свой процедурен правилник на първото си заседание.

7. Съвместният комитет може да реши да създаде работни групи или групи от експерти, които да го подпомагат при изпълнението на неговите задължения.

ЧЛЕН 15

Принцип на изключителност

Договарящите страни се ангажират да не използват за решаването на спор относно тълкуването или прилагането на настоящото споразумение методи за уреждане на спора, различни от предвидените в настоящото споразумение.

ЧЛЕН 16

Процедура в случай на затруднение при тълкуването или прилагането

1. В случай на затруднение при тълкуването или прилагането на споразумението, договарящите страни се консултират помежду си в рамките на Съвместния комитет, за да намерят взаимно приемливо решение. За тази цел на Съвместния комитет се предоставят всички полезни елементи на информация, за да може той да направи подробен преглед на ситуацията. Съвместният комитет проучва всички възможности, които позволяват да се запази правилното действие на споразумението.
2. Ако Съвместният комитет не е в състояние да намери решение на затруднението, посочено в параграф 1 от настоящия член, в срок от три месеца от датата, на която затруднението е било отнесено до него, всяка от договарящите страни може да поиска арбитражен съд да разреши спора в съответствие с правилата, определени в Протокола относно арбитражния съд (наричан по-нататък „протоколът“).
3. При уреждането на спор между договарящите страни по настоящото споразумение арбитражният съд е компетентен да тълкува настоящото споразумение. При определянето на съгласуваността на дадена мярка с настоящото споразумение арбитражният съд може да вземе предвид правото на всяка от договарящите страни като фактическо обстоятелство, доколкото това е целесъобразно. Когато прави това, арбитражният съд се придържа към преобладаващото тълкуване на различното от настоящото споразумение право на всяка от договарящите страни, което е дадено от съдилищата и органите на съответната договаряща страна, както и — когато е приложимо — от компетентните органи за уреждане на международни спорове. Значението, придадено от арбитражния съд на правото на договаряща страна, различно от настоящото споразумение, не е задължително за съдилищата или органите на тази договаряща страна.
4. Арбитражният съд не е компетентен да разглежда спорове относно изпълнението на специалните споразумения за отделните държави.

5. Всяка договаряща страна взема всички необходими мерки, за да изпълни добросъвестно решението на арбитражния съд.

Договарящата страна, за която арбитражният съд е установил, че не е спазила споразумението, информира другата договаряща страна чрез Съвместния комитет за мерките, които е предприела, за да изпълни решението на арбитражния съд.

ЧЛЕН 17

Компенсаторни мерки

1. Ако договарящата страна, за която арбитражният съд е установил, че не е спазила споразумението, не информира другата договаряща страна в разумен срок, определен в съответствие с член IV.2, параграф 6 от протокола, за мерките, които е предприела, за да изпълни решението на арбитражния съд, или ако другата договаряща страна счита, че съобщените мерки не съответстват на решението на арбитражния съд, тази друга договаряща страна може да приеме пропорционални компенсаторни мерки в рамките на споразумението или на всяко друго споразумение, което е част от списъка на инструментите, съдържащ се в член 3, буква а) (наричани по-нататък „компенсаторни мерки“), за да отстрани евентуален дисбаланс. Тази друга договаряща страна уведомява договарящата страна, за която арбитражният съд е установил, че не е спазила споразумението, за компенсаторните мерки, които се посочват в уведомлението. Тези компенсаторни мерки пораждат действие три месеца от датата на това уведомление.

2. Ако в срок от един месец от датата на уведомяване за планираните компенсаторни мерки Съвместният комитет не е взел решение за спиране, изменение или отмяна на тези компенсаторни мерки, всяка от договарящите страни може да отнесе въпроса за пропорционалността на тези компенсаторни мерки до арбитражния съд в съответствие с протокола.
3. Арбитражният съд взема решение в сроковете, определени в член III.8, параграф 4 от протокола.
4. Компенсаторните мерки нямат обратно действие. По-специално се запазват правата и задълженията, които физическите лица и икономическите оператори вече са придобили преди компенсаторните мерки да породят действие.

ЧАСТ IV

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 18

Първа финансова вноска на Швейцария по настоящото споразумение и еднократен допълнителен финансов ангажимент

1. Швейцария се задължава да отпусне своята първа финансова вноска по настоящото споразумение (наричана по-нататък „първата финансова вноска“) от 1 януари 2030 г. до 31 декември 2036 г. в съответствие с приложение II и еднократен допълнителен финансов ангажимент, обхващащ периода от края на 2024 г. до края на 2029 г., в съответствие с приложение III.

2. Доколкото елементите на първата финансова вноска не са определени в приложение II, договарящите страни сключват правно необвързващ меморандум за разбирателство с цел изпълнение на ангажимента, поет в параграф 1 от настоящия член, в срок от 12 месеца от датата на влизане в сила на настоящото споразумение. За тази цел Съвместният комитет започва обсъждания скоро след датата на влизане в сила на настоящото споразумение.
3. Доколкото елементите на първата финансова вноска не са определени в приложение III, договарящите страни сключват правно необвързващ меморандум за разбирателство с цел изпълнение на ангажимента, поет в параграф 1 от настоящия член, в срок от 12 месеца от датата на влизане в сила на настоящото споразумение. За тази цел Съвместният комитет започва обсъждания скоро след датата на влизане в сила на настоящото споразумение.
4. Специфичните средства за всяка държава от първата финансова вноска в областта на сближаването и еднократния допълнителен финансов ангажимент се отпускат официално на държавите партньори при сключването на съответните специални споразумения за отделните държави най-късно три години след датата на влизане в сила на настоящото споразумение.
5. Специфичните средства за всяка държава от първата финансова вноска в областта на миграцията се предоставят официално на държавите партньори при сключването на специални споразумения за отделните държави най-късно до пет години от началото на обхванатия от вноска период.
6. Ако меморандумите за разбирателство, посочени в параграфи 2 и 3 от настоящия член, не бъдат сключени в рамките на посочените в тях срокове, член 4, параграф 4 се прилага *mutatis mutandis*.
7. Ако специалните споразумения за отделните държави, посочени в параграфи 4 и 5 от настоящия член, не бъдат сключени в рамките на посочените в тях срокове, член 5, параграф 6 се прилага *mutatis mutandis*.

ЧЛЕН 19

Протокол, приложения и допълнения

Протоколът, приложенията и допълненията към настоящото споразумение съставляват неразделна част от него.

ЧЛЕН 20

Влизане в сила

1. Настоящото споразумение се ратифицира или одобрява от договарящите страни съгласно собствените им процедури. Договарящите страни се нотифицират взаимно за приключването на вътрешните процедури, необходими за влизането в сила на настоящото споразумение.
2. Настоящото споразумение влиза в сила на първия ден от втория месец след последната нотификация относно следните инструменти:
 - а) Институционален протокол към Споразумението между Европейската общност и нейните държави членки, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно свободното движение на хора;
 - б) Протокол за изменение към Споразумението между Европейската общност и нейните държави членки, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно свободното движение на хора;
 - в) Институционален протокол към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария по въпроси на въздушния транспорт;

- г) Протокол за изменение към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария по въпроси на въздушния транспорт;
- д) Протокол за държавната помощ към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария по въпроси на въздушния транспорт;
- е) Институционален протокол към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно железопътния и автомобилен превоз на стоки и пътници;
- ж) Протокол за изменение към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно железопътния и автомобилен превоз на стоки и пътници;
- з) Протокол за държавната помощ към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно железопътния и автомобилен превоз на стоки и пътници;
- и) Протокол за изменение към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно търговията със селскостопански продукти;
- й) Институционален протокол към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария за взаимно признаване по отношение на оценка за съответствие;
- к) Протокол за изменение към Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария за взаимно признаване по отношение на оценка за съответствие;
- л) Споразумение между Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно участието на Конфедерация Швейцария в програми на Съюза;

- м) Споразумение между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария относно реда и условията за участие на Конфедерация Швейцария в Агенцията на Европейския съюз за космическата програма.

ЧЛЕН 21

Прекратяване

Всяка договаряща страна може да прекрати настоящото споразумение, като нотифицира другата договаряща страна. Прилагането на споразумението се прекратява шест месеца след получаване на нотификацията.

Настоящото споразумение е съставено в два еднообразни екземпляра на английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки и шведски език, като текстовете на всички езици са еднакво автентични.

В ПОТВЪРЖДЕНИЕ НА КОЕТО долуподписаните, надлежно упълномощени за целта представители подписаха настоящото споразумение.

Съставено в ... на ... година

За Европейския съюз

За Конфедерация Швейцария

ПРИЛОЖЕНИЕ I

ЕЛЕМЕНТИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА РЕДОВНАТА ФИНАНСОВА ВНОСКА НА ШВЕЙЦАРИЯ, ПОСОЧЕНА В ЧЛЕН 4, ПАРАГРАФ 2, БУКВА А), ЗА ПОСЛЕДВАЩИ ОБХВАНТИ ОТ ВНОСКА ПЕРИОДИ

1. Размерът на финансовата вноска на Швейцария за даден обхванат от вноска период се определя въз основа на следните елементи:
 - а) размерът на финансовата вноска на Швейцария за предходния обхванат от вноска период, коригиран *pro rata temporis* спрямо продължителността на дадения обхванат от вноска период, включително, когато е приложимо, корекцията в съответствие с член 10 от споразумението, коригирана *pro rata temporis* спрямо продължителността на дадения обхванат от вноска период;
 - б) увеличение или намаление на сумата в резултат на прилагането на буква а) в съответствие с метода, посочен в допълнение 1, въз основа на следните фактори:
 - i) инфлацията в Швейцария, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ) в Швейцария, и
 - ii) коефициент на корекция за преодоляване на всяка разлика между тази инфлация и инфлацията в държавите партньори в областта на сближаването, доколкото тя не се компенсира от промените във валутния курс, за да се запази покупателната способност на редовната финансова вноска на Швейцария;

- в) увеличение или намаление на сумата, определена въз основа на букви а) и б), с оглед на политически съображения. Такова увеличение или намаление не може да надхвърля 10 % от сумата, определена въз основа на букви а) и б).
2. Делът на финансовата вноска на Швейцария за даден обхванат от вноска период, предназначен за областта на сближаването, е най-малко 90 % от сумата, определена в съответствие с точка 1.
 3. Делът на финансовата вноска на Швейцария за даден обхванат от вноска период в областта на сближаването, определен във връзка със специалните споразумения за отделните държави, е най-малко 90 % от размера на финансовата вноска на Швейцария, предназначен за тази област, определен в съответствие с точка 2.
 4. Сумата, предназначена за специалните споразумения за отделните държави в областта на сближаването, се разпределя между държавите партньори в съответствие с алгоритъма за разпределяне, предвиден в допълнение 2.

Допълнение 1

МЕТОД ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КОРЕКЦИЯТА, ПОСОЧЕНА В ТОЧКА 1, БУКВА Б) ОТ ПРИЛОЖЕНИЕ I

Увеличението или намалението, посочено в точка 1, буква б) от приложение I, се изчислява по описания по-долу метод.

1. Сумата, получена в резултат на прилагането на точка 1, буква а) от приложение I, се умножава по коефициента на индексация, посочен в точка 2 от настоящото допълнение.
2. Коефициентът на индексация е произведението на:
 - а) инфлацията в Швейцария, измерена чрез ХИПЦ в Швейцария, между последната година, изчислена като средноаритметична стойност на последните 12 месеца към датата на изчислението, и първата година от предходния обхванат от вноски период, изчислена като средноаритметична стойност на 12-те месеца от тази календарна година; и
 - б) коефициент на корекция, измерен чрез съотношението на реалния валутен курс на групата държави партньори в областта на сближаването през предходния обхванат от вноски период спрямо Швейцария между последната година и първата година на предходния обхванат от вноски период, отразяващ реалното поскъпване или обезценяване, настъпило в тази група през периода.

За целите на изчисляването на коефициента на индексация се прилага следното:

- i) реалният валутен курс на групата държави партньори в областта на сближаването през предходния обхват от вносна период се състои от номиналния валутен курс на тези държави партньори спрямо швейцарския франк, умножен по съвкупния индекс на ХИПЦ на тези държави партньори и разделен на швейцарския ХИПЦ;

реалното поскъпване за тази група държави партньори води до повишаване на реалния валутен курс, а реалното обезценяване за тази група държави партньори води до намаляване на реалния валутен курс;

- ii) съвкупният индекс на ХИПЦ за тези държави партньори се формира като 12-месечна средноаритметична стойност на индекса на ХИПЦ за тази група държави партньори, като се използва методологията на ХИПЦ съгласно Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария за сътрудничество в областта на статистиката, съставено в Люксембург на 26 октомври 2004 г., но където теглата са алгоритъмът за разпределяне, посочен в допълнение 2;
- iii) номиналният валутен курс на държавите партньори спрямо швейцарския франк се формира като среднопретеглена аритметична стойност на номиналните валутни курсове на тези държави партньори спрямо швейцарския франк, където теглата са алгоритъмът за разпределяне посочен в допълнение 2; номиналните валутни курсове, използвани при изчислението за дадена година, са 12-месечната средна стойност на месечните данни за тази година, получени от дневните валутни курсове.

Комисията изчислява коефициента на корекция съгласно точка 2, буква б) от настоящото допълнение. Комисията споделя изчислението с Швейцария чрез Съвместния комитет един месец след получаването му.

3. Ако няма налични данни за дадена година, данните, които ще се използват за тази година, са данните от последните 12 месеца, налични към датата на изчислението.
4. Данните за ХИПЦ и валутните курсове, използвани за изчисляване на коефициента на индексация, се получават от Статистическата служба на Съюза (наричана по-долу „Евростат“) въз основа на статистически данни, публикувани от Евростат, при надлежно спазване на Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария за сътрудничество в областта на статистиката, съставено в Люксембург на 26 октомври 2004 г. Когато е необходимо, данните за валутните курсове се получават от публичните бази данни на Европейската централна банка, централните банки на държавите партньори и/или Швейцарската национална банка.

Допълнение 2

АЛГОРИТЪМ ЗА РАЗПРЕДЕЛЯНЕ НА РЕДОВНАТА ФИНАНСОВА ВНОСКА НА ШВЕЙЦАРИЯ В ОБЛАСТТА НА СБЛИЖАВАНЕТО

Средствата за всяка държава партньор от финансовата вноска на Швейцария в областта на сближаването за определен обхват от вноски период съответстват на процент от финансовата вноска на Швейцария в областта на сближаването, получен чрез прилагане на следните стъпки:

- а) изчисляване на средноаритметичната стойност на дела на населението и дела на площта на държавата партньор от общото население и общата площ на всички държави партньори; ако обаче за някоя държава партньор делът ѝ от общия брой на населението превишава нейния дял от общата площ пет или повече пъти, което отразява изключително голяма гъстота на населението, за тази стъпка се използва само делът от общото население;
- б) намаляване или увеличаване на процентните стойности, получени в резултат на изчислението в съответствие с буква а), с коефициент, представляващ една трета от процента, с който БНД на глава от населението на тази държава партньор, измерен в стандарти на покупателната способност, надвишава или е под средния БНД на глава от населението на всички държави партньори (средната стойност, изразена като 100 %); и
- в) преизчисляване на дяловете, получени в резултат на изчислението в съответствие с буква б), така че сборът им да бъде равен на 100 %.

Референтният период за данните, които трябва да се използват, е същият като референтния период, използван за Кохезионния фонд на Съюза, приложим към началната дата на съответния обхванат от вноски период, или, ако няма такъв, последният тригодишен период, за който има налични данни.

ПРИЛОЖЕНИЕ II

ПЪРВА ФИНАНSOVA BHOCKA HA ШВЕЙЦАРИЯ ПО НАСТОЯЩОТО СПОРАЗУМЕНИЕ ЗА ПЕРИОДА 2030—2036 Г.

1. Първата финансова вноска на Швейцария по настоящото споразумение (наричана по-нататък „първата финансова вноска“) за периода от 1 януари 2030 г. до 31 декември 2036 г. (наричан по-нататък „обхванат от вноска период“) е в размер на 350 000 000 CHF за всяка година от периода.
2. От сумата, посочена в точка 1 за всяка година от обхванатия от вноска период, 308 000 000 CHF се разпределят за сътрудничество в областта на сближаването и 42 000 000 CHF за сътрудничество в областта на миграцията.
3. Първата финансова вноска на Швейцария допринася за постигане на целите, определени в член 1 от настоящото споразумение.
4. Първата финансова вноска на Швейцария се изпълнява в течение на период от десет години (наричан по-нататък „периодът на изпълнение“), който започва на същата дата като обхванатия от вноска период.
5. Делът на финансовата вноска в областта на сближаването, определен във връзка със специалните споразумения за отделните държави, е най-малко 90 % от сумата, разпределена за тази област.
6. До 5 % от съответните суми за сътрудничество в областта на сближаването и миграцията са на разположение на Швейцария за покриване на разходите за управление, а до 2 % са на разположение за споделяне на швейцарския експертен опит (Швейцарски фонд за експертен опит и партньорство).

7. Държавите партньори за сътрудничество в областта на сближаването са държави — членки на Съюза, чийто БНД на глава от населението, измерен в стандарти на покупателната способност, е по-малък от 90 % от средния БНД на глава от населението в Съюза, измерен в стандарти на покупателната способност, за същия референтен период. Референтният период за данните, които трябва да се използват, е същият като референтния период, използван за определяне на изпълнението на условията за допустимост от страна на държавите — членки на Съюза, по Кохезионния фонд на Съюза, приложим към началната дата на съответния обхванат от вноската период.
8. Потенциалните държави партньори в областта на миграцията са държави — членки на Съюза, които са изправени пред особен миграционен натиск и/или в които Швейцария и дадена държава членка постигат съгласие относно необходимостта от засилване на управлението на миграцията.
9. В контекста на сътрудничеството в областите на сближаването и миграцията договарящите страни могат да постигнат съгласие да заделят определена сума за фонд, посветен на специфична тема (сближаване), и за фонд за бързо реагиране (миграция). Ако е приложимо, елементите се посочват в меморандума за разбирателство в съответствие с член 18, параграф 2 от споразумението.
10. Тематичните области за сътрудничество в рамките на първата финансова вноска на Швейцария се основават на успешното сътрудничество в рамките на предишната вноска на Швейцария към избрани държави — членки на Съюза. Те допълват усилията на Съюза в областта на сближаването и управлението на миграцията към момента на започване на периода на вноската.
11. В съответствие с член 18, параграф 2 от споразумението договарящите страни посочват в меморандума за разбирателство целевите области измежду следните тематични области:
 - a) сближаване:
 - i) приобщаващо човешко и социално развитие;

- ii) устойчиво и приобщаващо икономическо развитие;
 - iii) екологичен преход; и
 - iv) демокрация и участие;
- б) миграция.
-

ПРИЛОЖЕНИЕ III

ЕДНОКРАТЕН ДОПЪЛНИТЕЛЕН ФИНАНСОВ АНГАЖИМЕНТ НА ШВЕЙЦАРИЯ, ОБХВАЩАЩ ПЕРИОДА МЕЖДУ КРАЯ НА 2024 Г. И КРАЯ НА 2029 Г.

1. В съответствие с член 18 от настоящото споразумение Швейцария се ангажира да поеме еднократен допълнителен финансов ангажимент, обхващащ периода между края на 2024 г. и края на 2029 г., който да отразява степента на партньорство и сътрудничество между Швейцария и Съюза през този период. Този еднократен допълнителен финансов ангажимент възлиза на 130 000 000 CHF годишно до влизането в сила на споразуменията, посочени в член 20, параграф 2 от настоящото споразумение, и на 350 000 000 CHF годишно за периода между влизането в сила на споразуменията, посочени в член 20, параграф 2 от настоящото споразумение, и края на 2029 г. За годината, в която споразуменията, посочени в член 20, параграф 2 от настоящото споразумение, влизат в сила, размерът на еднократния допълнителен ангажимент се изчислява *pro rata temporis*.
2. Еднократният допълнителен финансов ангажимент на Швейцария се изпълнява в течение на период от десет години (наричан по-нататък „периодът на изпълнение“), който започва на същата дата, на която започва обхванатия от първата финансова вноска на Швейцария период.
3. Еднократният допълнителен финансов ангажимент се използва за сътрудничество в областта на сближаването.
4. Делът на еднократния финансов ангажимент, определен във връзка със специалните споразумения за отделните държави, е най-малко 90 % от размера на еднократния допълнителен финансов ангажимент на Швейцария.

5. До 5 % от сумата на еднократния финансов ангажимент са на разположение на Швейцария за покриване на разходите за управление, а до 2 % са на разположение за споделяне на швейцарския експертен опит (Швейцарски фонд за експертен опит и партньорство).
6. Държавите партньори за сътрудничество са държави — членки на Съюза, чийто БНД на глава от населението, измерен в стандарти на покупателната способност, е по-малък от 90 % от средния БНД на глава от населението в Съюза, измерен в стандарти на покупателната способност, за същия референтен период. Референтният период за данните, които трябва да се използват, е същият като референтния период, използван за определяне на изпълнението на условията за допустимост от страна на държавите — членки на Съюза, по Кохезионния фонд на Съюза, който е приложим към началната дата на периода на изпълнение на еднократния допълнителен финансов ангажимент.
7. Договарящите страни могат да постигнат съгласие да заделят определена сума за фонд, посветен на специфична тема в областта на сближаването. Ако е приложимо, елементите се посочват в меморандума за разбирателство в съответствие с член 18, параграф 3 от споразумението.
8. Целта и правилата за изпълнение на редовната финансова вноска на Швейцария, определени в споразумението, се прилагат *mutatis mutandis* към еднократния допълнителен финансов ангажимент, освен ако в член 18 от настоящото споразумение или в настоящото приложение не е предвидено друго.
9. Тематичните области за сътрудничество в рамките на еднократния допълнителен финансов ангажимент на Швейцария се основават на успешното сътрудничество в рамките на предишната вноска на Швейцария към избрани държави — членки на Съюза. Те допълват усилията на Съюза в областта на сближаването към момента на започване на периода на изпълнение на еднократния допълнителен финансов ангажимент.

10. В съответствие с член 18, параграф 3 от споразумението договарящите страни посочват в меморандума за разбирателство целевите области измежду следните тематични области:

- i) приобщаващо човешко и социално развитие;
 - ii) устойчиво и приобщаващо икономическо развитие;
 - iii) екологичен преход; и
 - iv) демокрация и участие.
-

ПРОТОКОЛ
ОТНОСНО АРБИТРАЖНИЯ СЪД

ГЛАВА I

УВОДНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН I.1

Обхват

Ако една от договарящите страни (наричани по-нататък „страните“) отнесе спор до арбитражния съд в съответствие с член 16, параграф 2 или член 17, параграф 2 от споразумението, се прилагат правилата, предвидени в настоящия протокол.

ЧЛЕН I.2

Услуги на регистратура и секретариат

Международното бюро на Постоянния арбитражен съд в Хага (наричано по-нататък „Международното бюро“) изпълнява функциите на регистратура и осигурява необходимите секретарски услуги.

ЧЛЕН 1.3

Известия и изчисляване на сроковете

1. Известията, включително съобщенията или предложенията, могат да бъдат изпращани чрез всякакви средства за комуникация, които удостоверяват тяхното предаване или дават възможност за удостоверяването му.
2. Такива известия могат да бъдат изпращани по електронен път само ако страната специално е определила или разрешила съответният адрес да се използва за тази цел.
3. Тези известия, които се връчват на страните, се изпращат за Швейцария — до отдел „Европа“ към Федералния департамент на външните работи на Швейцария, а за Съюза — до Правната служба на Комисията.
4. Всеки срок, определен в настоящия протокол, започва да тече от деня след настъпването на дадено събитие или извършването на дадено действие. Ако последният ден за предаване на документ съвпада с неработен ден на институциите на Съюза или на правителството на Швейцария, срокът за предаване на документа изтича на първия следващ работен ден. В рамките на срока се броят и неработните дни, които попадат в него.

ЧЛЕН 1.4

Известие за арбитраж

1. Страната, която поема инициативата за използване на арбитраж (наричана по-нататък „страната ищец“), изпраща известие за арбитраж на другата страна (наричана по-нататък „страната ответник“) и на Международното бюро.
2. Приема се, че арбитражното производство започва в деня след деня, в който страната ответник е получила известието за арбитраж.
3. Известието за арбитраж включва следната информация:
 - а) искането спорът да се отнесе до арбитражния съд;
 - б) имената и данните за контакт на страните;
 - в) наименованието и адреса на представителя или представителите на страната ищец;
 - г) правното основание на производството (член 16, параграф 2 или член 17, параграф 2 от споразумението) и:
 - і) в случаите, посочени в член 16, параграф 2 от споразумението — въпроса, породил спора, както официално е вписан за разрешаване в дневния ред на Съвместния комитет в съответствие с член 16, параграф 1 от споразумението; и

- ii) в случаите, посочени в член 17, параграф 2 от споразумението — решението на арбитражния съд, всички мерки за изпълнение, посочени в член 16, параграф 5 от споразумението, и оспорваните компенсаторни мерки;
 - д) посочването на правилото, което е в основата на спора или което е свързано с него;
 - е) кратко описание на спора; и
 - ж) определянето на арбитър или — ако трябва да бъдат определени петима арбитри — определянето на двама арбитри.
4. Всякакви твърдения относно това доколко е достатъчна информацията в известието за арбитраж не възпрепятстват сформирването на арбитражния съд. Спорът се решава окончателно от арбитражния съд.

ЧЛЕН 1.5

Отговор на известието за арбитраж

1. В срок от 60 дни от получаване на известието за арбитраж страната ответник изпраща на страната ищец и на Международното бюро отговор на известието за арбитраж, който включва следната информация:
- а) имената и данните за контакт на страните;
 - б) наименованието и адреса на представителя или представителите на страната ответник;

- в) отговор на информацията, предоставена в известието за арбитраж в съответствие с член I.4, параграф 3, букви г), д) и е); и
 - г) определянето на арбитър или — ако трябва да бъдат определени петима арбитри — определянето на двама арбитри.
2. Липсата на отговор или непълният или закъснял отговор от страната ответник на известието за арбитраж не възпрепятства сформиранието на арбитражен съд. Спорът се решава окончателно от арбитражния съд.
3. Ако в своя отговор на известието за арбитраж ответникът поиска арбитражния съд да се състои от петима арбитри, страната ищец определя допълнителен арбитър в срок от 30 дни от получаването на отговора на известието за арбитраж.

ЧЛЕН I.6

Представителство и съдействие

1. Страните се представляват пред арбитражния съд от един или няколко представители. Представителите могат да бъдат подпомагани от съветници или адвокати.
2. Всяка промяна на представителите или на техните адреси се съобщава на другата страна, Международното бюро и арбитражния съд. Арбитражният съд може по всяко време, по собствена инициатива или по искане на една от страните, да поиска доказателства за правомощията, дадени на представителите на страните.

ГЛАВА II

СЪСТАВ НА АРБИТРАЖНИЯ СЪД

ЧЛЕН II.1

Брой арбитри

Арбитражният съд се състои от трима арбитри. Ако в своето известие за арбитраж страната ищец или в отговора си на известието за арбитраж страната ответник поиска това, арбитражният съд се състои от петима арбитри.

ЧЛЕН II.2

Определяне на арбитри

1. Ако трябва да бъдат определени трима арбитри, всяка от страните определя един от тях. Двата арбитри, определени от страните, избират третия арбитър, който председателства арбитражния съд.
2. Ако трябва да бъдат определени петима арбитри, всяка от страните определя двама от тях. Четиримата арбитри, определени от страните, избират петия арбитър, който председателства арбитражния съд.

3. Ако в срок от 30 дни от определянето на последния арбитър, определен от страните, арбитрите не са постигнали съгласие относно избора на председател на арбитражния съд, председателят се определя от генералния секретар на Постоянния арбитражен съд.
4. За да се подпомогне изборът на арбитри за съставяне на арбитражния съд, се създава и при необходимост се актуализира примерен списък на лицата, които притежават квалификациите, посочени в параграф 6, който списък е общ за всички двустранни споразумения в областите, свързани с вътрешния пазар, в които участва Швейцария, както и Споразумението между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария относно здравето (наричано по-нататък „Споразумението относно здравето“), Споразумението между Европейската общност и Конфедерация Швейцария относно търговията със селскостопански продукти, съставено в Люксембург на 21 юни 1999 г. (наричано по-нататък „Споразумението относно търговията със селскостопански продукти“), и Споразумението между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария относно редовната финансова вноска на Швейцария за намаляване на икономическите и социалните различия в Европейския съюз (наричано по-нататък „Споразумението относно редовната финансова вноска на Швейцария“). За целите на споразумението Съвместният комитет приема и актуализира този списък с решение.
5. Ако една от страните не определи арбитър, генералният секретар на Постоянния арбитражен съд определя този арбитър от списъка, посочен в параграф 4. Ако няма такъв списък, арбитърът се определя чрез жребий от генералния секретар на Постоянния арбитражен съд измежду лицата, които са били официално предложени от едната или от двете страни за целите на параграф 4.

6. Лицата, които влизат в състава на арбитражния съд, трябва да са висококвалифицирани лица, със или без връзки със страните, които разполагат с разностранен опит и чиято независимост и липса на конфликт на интереси са гарантирани. По-специално, те трябва да имат доказан експертен опит в областта на правото и въпросите, обхванати от настоящото споразумение; те не могат да приемат указания от никоя от страните и служат в качеството си на частни лица, като не приемат указания от никоя организация или правителство по въпроси, свързани със спора. Председателят на арбитражния съд трябва да има опит и в областта на процедурите за уреждане на спорове.

ЧЛЕН II.3

Декларации на арбитражите

1. Когато се разглежда въпроса за определяне на дадено лице за арбитър, това лице предоставя информация за всички обстоятелства, които биха могли да породят основателни съмнения относно неговата безпристрастност или независимост. От момента на определянето му и по време на цялото арбитражно производство арбитърът незабавно съобщава на страните и на другите арбитражи за наличието на такива обстоятелства, ако той все още не е направил това.
2. Всеки арбитър може да бъде освободен от длъжност, ако са налице обстоятелства, които биха могли да породят основателни съмнения относно неговата безпристрастност или независимост.
3. Дадена страна може да поиска освобождаването от длъжност на арбитър, който е определила, единствено по причина, която ѝ е станала известна след като го е определила.
4. Ако даден арбитър не предприеме действия или ако е невъзможно *de jure* или *de facto* арбитърът да изпълнява своите функции, се прилага процедурата за освобождаване на арбитражите от длъжност, предвидена в член II.4.

ЧЛЕН II.4

Освобождение на арбитри от длъжност

1. Всяка страна, която желае освобожданието на арбитър от длъжност, подава искане за освобожданието му от длъжност в срок от 30 дни от датата, на която е уведомена за определянето на този арбитър, или в срок от 30 дни от датата, на която е узнала за обстоятелствата, посочени в член II.3.
2. Искането за освобождение от длъжност се изпраща до другата страна, до арбитъра, чието освобождение е поискано, до другите арбитри и до Международното бюро. В него се посочват мотивите за искането за освобождение от длъжност.
3. Когато е отправено искане за освобождение от длъжност, другата страна може да приеме искането за освобождение от длъжност. Въпросният арбитър също може да се оттегли. Приемането или оттеглянето не предполага признаване на основателността на причините за искането за освобождение от длъжност.
4. Ако в срок от 15 дни от датата на уведомяване за искането за освобождение от длъжност другата страна не приеме това искане или въпросният арбитър не се оттегли, страната, която иска освобожданието, може да поиска от генералния секретар на Постоянния арбитражен съд да вземе решение относно освобожданието от длъжност.
5. В решението, посочено в параграф 4, се посочват причините за него, освен ако страните не се споразумеят за друго.

ЧЛЕН II.5

Замяна на арбитър

1. При спазване на параграф 2 от настоящия член, ако по време на арбитражното производство е необходимо да се замени даден арбитър, се определя или избира негов заместник в съответствие с процедурата, предвидена в член II.2, приложима за определянето или избора на арбитъра, който следва да бъде заменен. Тази процедура се прилага дори когато една страна не е упражнила правото си да определи или да участва в определянето на арбитъра, който следва да бъде заменен.
2. В случай на замяна на арбитър производството се възобновява на етапа, на който заместеният арбитър е престанал да изпълнява функциите си, освен ако арбитражният съд не реши друго.

ЧЛЕН II.6

Освобождаване от отговорност

Освен в случаите на умишлено нарушение или груба небрежност, страните се отказват, доколкото е допустимо съгласно приложимото право, от всякакви действия срещу арбитражите за всяко действие или бездействие, свързано с арбитража.

ГЛАВА III

АРБИТРАЖНИ ПРОИЗВОДСТВА

ЧЛЕН III.1

Общи разпоредби

1. Датата на сформирание на арбитражния съд е датата, на която последният арбитър е приел определянето си.
2. Арбитражният съд гарантира, че страните се третират еднакво и че на подходящ етап от производството всяка от тях има достатъчна възможност да упражни правата си и да представи своята позиция. Арбитражният съд провежда производството по такъв начин, че да се избегнат забавяния и ненужни разходи и да се гарантира уреждането на спора между страните.
3. Провежда се заседание, освен ако арбитражният съд не реши друго след изслушване на страните.
4. Когато една от страните изпраща съобщение до арбитражния съд, тя прави това чрез Международното бюро и едновременно с това изпраща копие до другата страна. Международното бюро изпраща копие от това съобщение на всеки един от арбитрите.

ЧЛЕН III.2

Място на провеждане на арбитражното производство

Мястото на провеждане на арбитражното производство е Хага. Арбитражният съд може да заседава на всяко друго място, което счете за подходящо за разискванията си, ако това се налага поради изключителни обстоятелства.

ЧЛЕН III.3

Език

1. Езиците на производството пред арбитражния съд са френски и английски език.
2. Арбитражният съд може да разпреди всички документи, приложени към исковата молба или към писмената защита, и всички допълнителни документи, представени по време на производството на оригиналния им език, да бъдат придружени от писмен превод на един от езиците на производството.

ЧЛЕН III.4

Искова молба

1. Страната ищец изпраща писмено исковата си молба на страната ответник и на арбитражния съд чрез Международното бюро в рамките на срока, определен от арбитражния съд. Страната ищец може да избере да счита своето известие за арбитраж, посочено в член I.4, за искова молба, при условие че то също така отговаря на условията, посочени в параграфи 2 и 3 от настоящия член.

2. Исковата молба включва следната информация:
 - а) информацията, посочена в член I.4, параграф 3, букви б)–е);
 - б) изявление за фактическите обстоятелства в подкрепа на иска; и
 - в) правните доводи, изтъкнати в подкрепа на иска.
3. Исковата молба се придружава, доколкото е възможно, от всички документи и други доказателства, посочени от страната ищец, или препраща към тях.

ЧЛЕН III.5

Писмена защита

1. Страната ответник изпраща писмената защита на страната ищец и на арбитражния съд чрез Международното бюро в рамките на срока, определен от арбитражния съд. Страната ответник може да реши да счете отговора на известието за арбитраж, посочен в член I.5, за писмена защита, при условие че отговорът на известието за арбитраж отговаря и на условията по параграф 2 от настоящия член.
2. В писмената защита се дава отговор на точките в исковата молба, посочени в съответствие с член III.4, параграф 2, букви а), б) и в) от настоящия протокол. Писмената защита се придружава, доколкото е възможно, от всички документи и други доказателства, посочени от страната ответник, или препраща към тях.

3. В писмената защита или на по-късен етап от арбитражното производство, ако арбитражният съд реши, че забавянето е оправдано от обстоятелствата, страната ответник може да предяви насрещен иск, при условие че арбитражният съд е компетентен по отношение на него.

4. Член III.4, параграфи 2 и 3 се прилага за насрещните иски.

ЧЛЕН III.6

Компетентност на арбитражния съд

1. Арбитражният съд се произнася по въпроса дали е компетентен въз основа на член 16, параграф 2 или член 17, параграф 2 от споразумението.

2. В случаите, посочени в член 16, параграф 2 от споразумението, арбитражният съд е компетентен да разгледа въпроса, породил спора, както официално е вписан в дневния ред на Съвместния комитет в съответствие с член 16, параграф 1 от споразумението с оглед разрешаването му.

3. В случаите, посочени в член 17, параграф 2 от споразумението, арбитражният съд, който е разгледал основното дело, е компетентен да разгледа пропорционалността на оспорваните компенсаторни мерки, включително когато тези мерки изцяло или частично са били предприети в рамките на друго двустранно споразумение, което е част от списъка на инструментите, съдържащ се в член 3, буква а) от споразумението.

4. Преюдициално възражение, че арбитражният съд не е компетентен, се прави най-късно в писмената защита или, в случай на насрещен иск, в отговора. Фактът, че дадена страна е определила арбитър или е участвала в неговото определяне, не я лишава от правото да направи такова преюдициално възражение. Преюдициално възражение, че спорът надхвърля правомощията на арбитражния съд, се прави веднага след като въпросът, за който се твърди, че надхвърля правомощията му, бъде повдигнат по време на арбитражното производство. Във всеки случай арбитражният съд може да допусне преюдициално възражение, направено след изтичането на определения срок, ако счита, че закъснението е по основателна причина.

5. Арбитражният съд може да се произнесе по преюдициалното възражение, посочено в параграф 4, или като го разгледа предварително, или в решението по същество.

ЧЛЕН III.7

Други писмени изявления

След като се консултира със страните, арбитражният съд решава какви други писмени изявления, освен исковата молба и писмената защита, страните трябва или могат да представят, и определя срок за представянето им.

ЧЛЕН III.8

Срокове

1. Определените от арбитражния съд срокове за съобщаване на писмените документи, включително исковата молба и писмената защита, не надвишават 90 дни, освен ако страните не се споразумеят за друго.
2. Арбитражният съд постановява окончателното си решение в срок от 12 месеца от датата на сформирването си. При изключителни обстоятелства, свързани с особени трудности, арбитражният съд може да удължи този срок с най-много още три месеца.
3. Сроковете, определени в параграфи 1 и 2, се съкращават наполовина в посочените по-долу случаи:
 - а) по искане на страната ищец или на страната ответник, ако в срок от 30 дни от това искане арбитражният съд постанови, след изслушване на другата страна, че случаят е неотложен;
 - б) в случаите, посочени в член 4 и член 18, параграф 6 от споразумението;
 - в) в случаите, посочени в член 5, параграф 6 и член 18, параграф 7 от споразумението, когато Швейцария не е сключила специални споразумения за отделните държави; или
 - г) ако страните се споразумеят за това.

4. В случаите, посочени в член 17, параграф 2 от споразумението, арбитражният съд постановява окончателното си решение в срок от шест месеца от датата, на която са били съобщени компенсаторните мерки в съответствие с член 17, параграф 1 от споразумението.

ЧЛЕН III.9

Временни мерки

1. В случаите, посочени в член 17, параграф 2 от споразумението, всяка от страните може на всеки етап от арбитражното производство да поиска временни мерки, състоящи се в спирането на прилагането на компенсаторните мерки.
2. В молбите по параграф 1 се излагат предметът на спора, обстоятелствата, които обуславят неотложността, както и фактическите обстоятелства и правните основания, които *prima facie* обосновават необходимостта от налагане на поисканите временни мерки. В тях се съдържат всички налични доказателства и доказателствени искания в подкрепа на налагането на временните мерки.
3. Страната, поискала временните мерки, изпраща молбата си в писмена форма до другата страна и до арбитражния съд чрез Международното бюро. Арбитражният съд определя кратък срок, в който тази друга страна може да представи писмено или устно становище.

4. В срок от един месец от подаването на молбата, посочена в параграф 1, арбитражният съд приема решение за спиране на оспорваните компенсаторни мерки, ако са изпълнени следните условия:
- а) арбитражният съд намира *prima facie* за удовлетворителни твърденията по съществуващото на делото, представени от страната, поискала временните мерки в своята молба;
 - б) арбитражният съд счита, че в очакване на окончателното му решение страната, поискала временните мерки, би понесла значителна и непоправима вреда, ако прилагането на компенсаторните мерки не бъде спряно; и
 - в) вредата, причинена на страната, която иска налагане на временни мерки, вследствие на незабавното прилагане на спорните компенсаторни мерки, надделява над интереса от незабавното и ефективно прилагане на тези мерки.
5. Решението, взето от арбитражния съд в съответствие с параграф 4, има само временен характер и не засяга решението на арбитражния съд по съществуващото на делото.
6. Освен ако в решението, взето от арбитражния съд в съответствие с параграф 4 от настоящия член, не е определена по-ранна крайна дата за спирането, краят му настъпва, когато бъде взето окончателното решение съгласно член 17, параграф 2 от споразумението.

7. От съображения за яснота, за целите на настоящия член се приема, че при отчитане на съответните интереси на страната, поискала временните мерки, и на другата страна арбитражният съд взема предвид интересите на физическите лица и икономическите оператори на страните, но отчитането им не е равнозначно на предоставяне на процесуална легитимация на такива физически лица или икономически оператори пред арбитражния съд.

ЧЛЕН III.10

Доказателства

1. Всяка страна предоставя доказателства за фактите, на които основава своя иск или своята защита.
2. По искане на една от страните или по собствена инициатива арбитражният съд може да потърси от страните съответна информация, която той счита за необходима и подходяща. Арбитражният съд определя срок, в който страните да отговорят на неговото искане.
3. По искане на една от страните или по собствена инициатива арбитражният съд може да потърси от всеки източник информация, която смята за подходяща. Арбитражният съд може също да потърси мнението на експерти, както прецени за подходящо и при спазване на ред и условия, договорени от страните, когато е приложимо.
4. Информацията, получена от арбитражния съд по настоящия член, се предоставя на страните и те могат да представят на арбитражния съд бележките си по нея.

5. След като потърси мнението на другата страна, арбитражният съд приема подходящи мерки, за да отговори на всички въпроси, повдигнати от една от страните по отношение на защитата на личните данни, професионалната тайна и законните интереси, свързани с поверителността.
6. Арбитражният съд определя допустимостта, относимостта и тежестта на представените доказателства.

ЧЛЕН III.11

Заседания на арбитражния съд

1. Когато трябва да се проведе заседание, арбитражният съд, след като се консултира със страните, уведомява страните достатъчно време предварително за датата, часа и мястото на заседанието.
2. Заседанията са открити, освен ако арбитражният съд, по своя инициатива или по искане на страните, при наличието на сериозни основания не реши друго.
3. За всяко заседание се изготвя протокол, който се подписва от председателя на арбитражния съд. Само този протокол е автентичен.
4. Арбитражният съд може да реши да проведе заседанието виртуално в съответствие с практиката на Международното бюро. Страните се уведомяват своевременно за тази практика. В тези случаи се прилагат параграф 1, *mutatis mutandis*, и параграф 3.

ЧЛЕН III.12

Бездействие

1. Ако в рамките на срока, определен в настоящия протокол или от арбитражния съд, без да посочи основателна причина, страната ищец не е подала исковата си молба, арбитражният съд разпорежда прекратяване на арбитражното производство, освен ако няма нерешени въпроси, по които може да е необходимо решение, и ако арбитражният съд не счете това за целесъобразно.

Ако в рамките на срока, определен в настоящия протокол или от арбитражния съд, без да посочи основателна причина, страната ответник не е представила своя отговор на известието за арбитраж или писмената си защита, арбитражният съд разпорежда продължаването на производството, без да счита, че това бездействие само по себе си представлява приемане на твърденията на страната ищец.

Втора алинея се прилага и когато страната ищец не представи отговор на насрещен иск.

2. Ако страна, надлежно призована да се яви в съответствие с член III.11, параграф 1, не се яви на заседание и не обоснове наличието на достатъчна причина за това, арбитражният съд може да продължи арбитражното производство.

3. Ако страна, надлежно приканена от арбитражния съд да представи допълнителни доказателства, не направи това в определените срокове, без да посочи достатъчна причина за това, арбитражният съд може да се произнесе въз основа на доказателствата, с които разполага.

ЧЛЕН III.13

Приключване на състезателното производство

1. Когато се докаже, че страните са имали разумна възможност да представят своите доводи, арбитражният съд може да обяви приключването на състезателното производство.
2. Арбитражният съд може, ако счете това за необходимо поради изключителни обстоятелства, да реши по собствена инициатива или по искане на някоя от страните да възобнови състезателното производство по всяко време, преди да вземе решението си.

ГЛАВА IV

РЕШЕНИЕ

ЧЛЕН IV.1

Решения

Арбитражният съд се стреми да взема решенията си с консенсус. Ако обаче се окаже невъзможно да се вземе решение с консенсус, решението на арбитражния съд се взема с мнозинство от арбитрите.

ЧЛЕН IV.2

Форма и действие на решението на арбитражния съд

1. Арбитражният съд може да взема отделни решения по различни въпроси по различно време.
2. Всички решения се постановяват в писмена форма и в тях се посочват мотивите, на които се основават. Те са окончателни и задължителни за страните.
3. Решението на арбитражния съд се подписва от арбитражите, съдържа датата, на която е взето, и мястото на провеждане на арбитражното производство. Международното бюро изпраща на страните копие от решението, подписано от арбитражите.
4. Международното бюро оповестява публично решението на арбитражния съд.

Когато оповестява публично решението на арбитражния съд, Международното бюро спазва съответните правила относно защитата на личните данни, професионалната тайна и законните интереси по отношение на поверителността.

Правилата, посочени във втора алинея, са еднакви за всички двустранни споразумения в областите на вътрешния пазар, в които участва Швейцария, както и за Споразумението относно здравето, Споразумението относно търговията със селскостопански продукти и Споразумението относно редовната финансова вноска на Швейцария. За целите на споразумението Съвместният комитет приема и актуализира посочените правила с решение.

5. Страните изпълняват незабавно с всички решения на арбитражния съд.

6. В случаите, посочени в член 16, параграф 2 от споразумението, след като получи становището на страните, в решението по същество арбитражният съд определя разумен срок, в който страните да изпълнят решението му в съответствие с член 16, параграф 5 от споразумението, като взема предвид вътрешните процедури на страните.

ЧЛЕН IV.3

Приложимо право, правила за тълкуване, медиатор

1. Приложимото право се състои от споразумението, както и от правилата и принципите на международното право, приложими между страните относно тълкуването на договорите.
2. Решенията, взети в миналото от орган за уреждане на спорове, по отношение на пропорционалността на компенсаторните мерки по друго двустранно споразумение измежду посочените в член 17, параграф 1 от споразумението, са обвързващи за арбитражния съд.
3. Арбитражният съд няма право да взема решения като медиатор или *ex aequo et bono*.

ЧЛЕН IV.4

Решение по взаимно съгласие или други основания за прекратяване на производството

1. Страните могат по всяко време да договорят решение на спора помежду си. Те съвместно съобщават всяко такова решение на арбитражния съд. Ако за решението се изисква одобрение съгласно приложимите вътрешни процедури на някоя от страните, това изискване се посочва в уведомлението, а арбитражното производство се спира. Ако не се изисква такова одобрение или при уведомяване за приключването на такива вътрешни процедури, арбитражното производство се прекратява.
2. Ако в хода на производството страната ищец писмено уведоми арбитражния съд, че не желае да продължи производството, и ако към датата, на която това съобщение е получено от арбитражния съд, страната ответник все още не е предприела никакви стъпки в производството, арбитражният съд издава разпореждане, с което официално отбелязва прекратяването на производството. Арбитражният съд взема решение относно разноските, които се поемат от страната ищец, ако това изглежда оправдано от поведението на тази страна.
3. Ако преди да бъде взето решението на арбитражния съд, арбитражният съд стигне до заключението, че продължаването на производството е станало безпредметно или невъзможно по причина, различна от посочените в параграфи 1 и 2, той информира страните за намерението си да издаде разпореждане за прекратяване на производството.

Първа алинея не се прилага, когато има нерешени въпроси, по които може да е необходимо да се вземе решение, и ако арбитражният съд прецени, че това е целесъобразно.

4. Арбитражният съд изпраща на страните копие от разпореждането за прекратяване на арбитражното производство или от решението, взето по съгласие на страните, подписано от арбитрите. Член IV.2, параграфи 2—5 се прилагат за арбитражни решения, взети по съгласие между страните.

ЧЛЕН IV.5

Поправка на решението на арбитражния съд

1. В срок от 30 дни от получаване на решението на арбитражния съд една от страните може, като уведоми другата страна и арбитражния съд чрез Международното бюро, да поиска от арбитражния съд да поправи в текста на решението си грешки в изчисленията, технически или печатни грешки или други грешки или пропуски от подобно естество. Когато счете такова искане за основателно, арбитражният съд внася поправката в срок от 45 дни от получаването на искането. Искането няма суспензивно действие по отношение на срока, предвиден в член IV.2, параграф 6.
2. В срок от 30 дни от съобщаването на решението си арбитражният съд може по собствена инициатива да внесе поправките, посочени в параграф 1.
3. Поправките, посочени в параграф 1 от настоящия член, се правят в писмена форма и съставляват неразделна част от решението. Прилагат се член IV.2, параграфи 2—5.

ЧЛЕН IV.6

Хонорари на арбитражите

1. Хонорарите, посочени в член IV.7, трябва да са разумни, като се отчита сложността на делото, времето, отделено от арбитражите, и всички други относими обстоятелства.
2. Създава се и при необходимост се актуализира списък на дневните възнаграждения и максималните и минималните часове, които са общи за всички двустранни споразумения в областите на вътрешния пазар, в които участва Швейцария, както и за Споразумението относно здравето, Споразумението относно търговията със селскостопански продукти и Споразумението относно редовната финансова вноска на Швейцария. За целите на споразумението Съвместният комитет приема и актуализира този списък с решение.

ЧЛЕН IV.7

Съдебни разноски

1. Всяка страна поема собствените си разноски и половината от разноските на арбитражния съд.
2. Арбитражният съд определя своите разноски в решението по съществото на делото. Тези разноски включват само:
 - а) хонорарите на арбитражите, които се посочват поотделно за всеки арбитър и се определят от самия арбитражен съд в съответствие с член IV.6;

- б) пътните и други разходи, направени от арбитражите; и
 - в) таксите и разходите на Международното бюро.
3. Разноските, посочени в параграф 2, трябва да са разумни предвид цената на спора, сложността на спора, времето, отделено от арбитражите и експертите, определени от арбитражния съд, както и всички други относими обстоятелства.

ЧЛЕН IV.8

Депозит за разноси

1. В началото на арбитражното производство Международното бюро може да поиска от страните да депозират еднаква сума като аванс за разноските, посочени в член IV.7, параграф 2.
2. По време на арбитражното производство Международното бюро може да поиска от страните допълнителни депозити, освен посочените в параграф 1.
3. Всички суми, които страните депозират в изпълнение на настоящия член, се изплащат на Международното бюро и се изплащат от него за покриване на действително направените разноси, включително по-специално хонорарите, заплатени на арбитражите и на Международното бюро.

ГЛАВА V

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН V.1

Изменения

Съвместният комитет може да приема с решение изменения на настоящия протокол.